

ALPENAOODRU

Tematsko glasilo CIPRE

ŠT. 98/2013

Alpska voda – neprecenljiv vir

Zakaj mora naš najpomembnejši naravni vir ostati javna dobrina

Uvodnik Stran 3

Obrazi Alp Ernst Bromeis: Samo plavanje ni dovolj Stran 4

Voda v Alpah, voda iz Alp

Voda: vir življenja in hkrati dobička
Dostop do vode več samoposebiumeven Stran 5

Kjer je veliko vode, je veliko tudi električne energije
Vodna energija ni nujno okolju prijazna Stran 8

Vodna energija ali varstvo narave?
Različnost pristopov k reševanju konfliktov Stran 9

Vode je dovolj, ni pa vedno dovolj kakovostna
O pitni vodi odločajo podnebne spremembe, politika in družba Stran 10

Les Gets: pomanjkljiva oskrba s pitno vodo v višjih legah
Odločen „nel!“ načrtom za rast Stran 11

Panorama
Voda združuje različne vrste življenja Stran 12

Pogovarjali smo se z Jeanom Zieglerjem
Bliža se upor vesti Stran 14

Ko se sprostijo naravne sile
Premišljevanja Andreasa Weissna Stran 17

Pehanje za vodne vire Mineralna voda iz Alp je zelo priljubljena Stran 18

Vodni viri ne smejo biti nikoli na prodaj!
Župan Franz Rasp o kakovostni vodi in prednostih, ki jih le-ta prinaša Stran 19

Pogled s strani Ukrepi alpskih mest za varovanje podnebja Stran 20

Drobtinice Stran 22 Pika na I Stran 23 Iz naslednje številke Stran 24

Naslovnica in uvodnik: Caroline Begle / CIPRA International; fotografija str. 2 zgoraj: Magali Girardin; str. 2 spodaj: Wandersmann / pixelio.de

Mäder (Avstrija), september 2013

Drage bralke, dragi bralci,

če imamo nekaj vedno na voljo v poljubnih količinah, se nam bo kaj hitro zazdelo, da je to nekaj povsem običajnega in samoposebiu-mevnega. Tisti, ki živimo na območju Alp, občutimo pomanjkanje vode le redko, morda na potovanjih. A ko smo spet doma, z užitkom odpremo pipo, iz katere priteče voda, in v trenutku imamo na voljo dobro pitno vodo v neomejenih količinah in za nizko ceno. Voda je najdragocenejši naravni vir, s katerim razpolagamo v Alpah, pa tudi edini, ki je resnično življenjskega pomena. V primerjavi z večino drugih predelov planeta je naš položaj izredno ugoden. Pa vendar: nič ni večno. Kakovost pitne vode v naših krajih pogosto ogroža raba napajalnih zaledij zajetih virov v kmetijske in turistične namene. Profesor Christian Leibundgut v svojem prispevku opozar-ja tudi na to, da bo zaradi podnebnih sprememb prišlo do časovnih in prostorskih premikov v ponudbi vode in da se bodo lahko na lokalni ravni pojavile večje spremembe.

Alpe so že samo zaradi svojih naravnih danosti posebno primer-ne za izkoriščanje vodne energije, vodotoki so še naprej podvrženi reguliranju. Pa je z okoljskega vidika res vse „čisto“, kar uporablja neoporečno vodo? Predstavniki avstrijske krovne organizacije za okolje v pričujoči številki nazorno pojasnjujejo, kakšen je trenuten razvoj na tem področju in kakšne so njegove negativne posledice. Naj si gre za rabo ali pa varstvo pred naravnimi nesrečami: brez usklajevanja in sodelovanja vseh udeleženih ni mogoče nare-di-ti ničesar. Kdor živi bliže izviru reke, lahko povzroči onesnaženje vode za vse uporabnike; prav tako lahko zaradi njega tisti, ki živijo nižje ob reki, umirajo od žeje ali pa so njihova polja poplavljen-a. Področje, ki ureja vodne pravice, velja zato za najstarejše področje v pravu, saj so že stari Egipčani vedeli, kaj je celovita ureditev izko-riščanja reke Nil. Sprejemanje pravih odločitev, ki veljajo prek nacionalnih meja, po-staja vedno pomembnejše – v tokratni številki se boste seznanili s

številnimi primeri dobre in tudi slabe prakse. Stefan Kunz iz organi-zacije Rheinaubund tako opisuje aktualne modele upravljanja in se ob tem vrača k že nekaj let stari zahtevi CIPRE po skupni vsealpski vodni politiki. Če želite o temi, ki jo obravnavamo v tokratni številki naše revije, izvedeti še več ali pa sodelovati v razpravi o njej, vam z veseljem sporočam, da bo voda osrednja tema tudi na letošnji strokovni kon-ferenci CIPRE, ki bo od 10. do 12. oktobra 2013 v Bolzanu/I.

Želim vam prijetno branje.

Katharina Lins
podpredsednica CIPRE International

CIPRA – RAZNOLIKA IN PESTRA ORGANIZACIJA
Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori v vseh alpskih državah in predstavlja več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. Zavzema se za trajnostni razvoj na območju Alp, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kot tudi za reševanje skupnih problemov v alpskem prostoru.

KOLOFON

Tematsko glasilo Mednarodne komisije za varstvo Alp, CIPRE
Izhaja enkrat do trikrat letno v slovenščini, nemščini, italijanščini in francoščini.

Uredništvo: Barbara Wülser (odgovorna urednica), Claire Simon, Eva Schwenbacher
Avtorice in avtorji: Katharina Lins, Anja Conzett, Stefan Kunz, Barbara Goby, Aaron Oberscheider, Christian Leibundgut, Walter Aeschimann, Peter Keller, Andreas Weissen, Barbara Wülser, Eva Schwenbacher **Prevodi:** Reinhold Ferrari, Nataša Leskovic-Uršič, Violaine Simon **Lektoriranje:** Claire Simon, Carole Piton, Nina Pirc, Francesco Pastorelli, Barbara Wülser
Grafični koncept in postavitev strani: Patrick Reinhardt **Tisk:** Gutenberg AG, Schaan/LI **Celotna naklada:** 15.000 izvodov
Ponatis prispevkov je mogoče s predhodnim dovoljenjem in z navedbo vira. Zaželeno je, da nam pošljete avtorski izvod.

Naročilo: Alpe na odru lahko brezplačno naročite pri CIPRI
International: www.cipra.org/alpenaodru,
international@cipra.org

CIPRA INTERNATIONAL

Im Bretscha 22, 9494 Schaan, Liechtenstein
Tel.: 00423 237 53 53 **Fax:** 00423 237 53 54
E-Mail: international@cipra.org **Web:** www.cipra.org

NACIONALNI ODBORI

CIPRA Österreich im Umweltdachverband
Strozzigasse 10/7-9, 1080 Wien
Tel.: 0043 1 401 13 36 **Fax:** 0043 1 401 13 50
E-Mail: oesterreich@cipra.org **Web:** www.cipra.at

CIPRA Schweiz Postfach 22, 3800 Interlaken
Tel.: 0041 33 822 55 82 **Fax:** 0041 33 822 55 89
E-Mail: schweiz@cipra.org **Web:** [www.cipra.org](http://www.cipra.ch)

CIPRA Deutschland Moosstrasse 6, 82279 Eching a. Am-mersee
Tel.: 0049 831 52 09 501 **Fax:** 0049 831 18 024
E-Mail: deutschland@cipra.org **Web:** www.cipra.de

CIPRA France 5 Place Bir Hakeim, 38000 Grenoble
Tel.: 0033 476 42 87 06 **Fax:** 0033 476 42 87 06
E-Mail: france@cipra.org **Web:** www.cipra.org/fr

CIPRA Liechtenstein c/o LGU
Dorfstrasse 46, 9491 Ruggell
Tel.: 00423 232 52 62 **Fax:** 00423 232 52 26
E-Mail: liechtenstein@cipra.org **Web:** www.cipra.li

CIPRA Italia c/o Pro Natura,
Via Pastrengo 13, 10128 Torino
Tel.: 0039 011 54 86 26 **Fax:** 0039 011 503 155
E-Mail: italia@cipra.org **Web:** www.cipra.org/it

CIPRA Slovenija Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana
Tel.: 00386 59 071 322 **Fax:** 00386 59 071 321
E-Mail: slovenija@cipra.org **Web:** www.cipra.org/sl

REGIONALNI ODBOR

CIPRA Südtirol / Alto Adige c/o Dachv. für Natur- und Umweltschutz, Kornplatz 10, 39100 Bozen / Bolzano
Tel.: 0039 0471 97 37 00, **Fax:** 0039 0471 97 67 55
E-Mail: info@umwelt.bz.it
Web: www.cipra.org/de/cipra/cipra-suedtirol

PODPORNI ČLAN

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA)
Keucheniushof 15, 5631 NG Eindhoven
Tel.: 0031 40 281 47 84 **E-Mail:** nmga@bergsport.com,
Web: www.nmga.bergsport.com

Alpe na odru izdaja CIPRA International s finančno pomočjo Kneževine Lihtenštajn in sklada Aage V. Jensen Charity Foundation.

Aage V. Jensen Charity Foundation/LI

Samo plavanje ni dovolj

Ernst Bromeis želi s plavanjem opozoriti svet na pomen vode kot omejenega naravnega vira – a pri tem ga pogosto premaga prav ta.

Ko je Ernst Bromeis stopil iz vode, ni mogel več govoriti. Napori zadnjih dni so ambasadorku vode dobesedno vzeli sapo. Takrat se je zavedel, da mora odnehati. V sodelovanju s švicarskim uradom za turizem je Bromeis aprila 2012 nameraval preplavati Ren, od njegovega izvira v graubündenskih Alpah do izliva v morje v Rotterdamu, skupaj torej 1.230 kilometrov v samo 30 dneh. Namen ekstremnega plavalca je bil opozoriti na vsestranski pomen vode kot vira življenja. Po 400 kilometrih plavanja je moral načrt opustiti. Projekt je spodletel zaradi ledene temperature vode in prenatrpanega urnika dejavnosti na področju odnosov z javnostmi.

Kljub temu se njegova misija, imenovana Modri čudež, nadaljuje: „Plavanje ni dovolj. Treba je nekaj ustvariti, nekaj, kar bo imelo smisel.“ To je pogrešal v času, ko je bil dejaven v vrhunskem športu. Fizična bližina vode, dostop do vode prek športa sta zanj še naprej zelo pomembna. To je tisto, zaradi česar je verodostojen kot ambasador.

Ernst Bromeis ni strokovnjak za vodne vire, ni hidrolog, okoljski inženir ali specialist za hidravliko. Ernst Bromeis je živahen govornik, njegov element pa je voda. Njegove kretnje so mehke in obvladane, tok njegovega govora je enakomeren. Osnovnošolski učitelj z zaključenim študijem športne vzgoje zna uveljaviti svojo karizmo. Pravi, da mu je vseeno, ali govori pred zaposlenimi hidroelektrarne ali pred razredom učencev.

TURIZEM, KI GRE V GLOBINO

Eden njegovih naslednjih projektov bo ustanovitev kompetenčnega centra za vode v Scuolu, in sicer takoj, ko bo zbral dovolj finančnih sredstev. To bo vodni sklad, stičišče dialoga ter srečanj strokovnjakov in laikov, ki na vodo gledajo z različnih zornih kotov. Ali kot pravi sam: „Upravljanje vodnih virov je, pa naj bo na globalni ali lokalni ravni, za vsako življenje osrednjega pomena!“

Ernst Bromeis pogosto sodeluje s turističnimi organizacijami, vendar pa ima turizem največkrat drugačne cilje, kot je ozaveščanje o okoljskih temah. Kako se vse to sklada? V pogovoru se je prvič zgodilo, da ambasador vode išče prave besede. „Nerealno je pričakovati, da bi v Alpah turizem povsem izključili. Lahko pa bi se z njim ukvarjali malce bolj poglobljeno, v smislu kulturnega in intelektualnega turizma. Da bi to dosegli, se z njim ne smemo kar na slepo boriti, ampak se moramo z njim povezati.“

Pogosto ga sprašujejo, ali je zaradi njegove dejavnosti žejnih kaj manj ljudi in zakaj kot ambasador deluje v Švici, ki je bogata z vodo, ne pa v Afriki. Na taka vprašanja vsakokrat odgovori, da element vode zadeva vse ljudi, tudi tiste, ki ne čutijo pomanjkanja vode. „Ni vprašanje, ali ravnamo z vodo, ampak kako ravnamo z njo.“

Anja Conzett

neodvisna novinarka, Malans/CH

AMBASADOR VODE S ŠPORTNIMI AMBICIJAMI

Ernst Bromeis (1968) se je rodil v dolini Engadin, danes pa z družino živi v Davosu. Po končanem študiju za osnovnošolskega učitelja je uspešno zaključil še študij športne vzgoje na baselski univerzi. Pozneje se je pri švicarski olimpijski zvezi Swiss Olympic usposobil za trenerja triatlona. Pred petimi leti je odpovedal službo na področju komunikacij in postal ambasador vode za polni delovni čas. Poleg njegovega sodelovanja pri različnih projektih in pripravi publikacij o vodi je leta 2012 veliko pozornosti pritegnil njegov poskus, da bi preplaval Ren od izvira do izliva.

www.dasblauewunder.ch (de)

Voda: vir življenja in hkrati dobička

Modro zlato alpskega sveta – neokrnjena reka je vir navdiha za naše čute.

Kmetijstvo želi namakati, energetska podjetja želijo proizvajati električno energijo, okoljska združenja rešiti ribe, smučarske destinacije zasneževati smučišča, sosed pa bi rad bazen na svojem vrtu napolnil s čisto vodo. Boj za vodo, omejeni naravni vir, povzroča pri doseganju zastavljenih ciljev konflikte, ki jih s sektorskimi rešitvami ni mogoče razrešiti.

Vir življenja v dozdevni kamniti puščavi.

Zamislite si naslednji prizor: sredi poletja se s pohodniške ture vračate v hotel v enem izmed gorskih letovišč. Že od daleč je slišati žuborenje gorskega potoka. Otroci se zapodijo proti vodi, ne morete jih ustaviti. Nenadoma pa obstanete – potok je obdan z visoko ograjo, na kateri je napis z opozorilom: „Zasebna lastnina – dovoljeno samo za pooblaščen osebe!“ Razočarani odidete dalje. Prizor iz znanstvenofantastičnega filma? Ni nujno. Za nas, prebivalce Alp, je voda resda brezplačna dobrina, ki jo imamo na voljo v izdatnih količinah. A dostop do sveže vode ni nekaj samoumevnega in da le-ta obstaja, je velika odgovornost, ki jo moramo prevzeti nase. Gorski masiv Alp je naravni vir številnih velikih rek. Tako se Ren začneja z izvirom v švicarskem jezeru Tomasee in sčasoma postane velika reka, dolga 1.250 km. Njegovo porečje obsega 218.300 kvadratnih kilometrov, kar je dvainpolkrat toliko kot površina avstrijske države. Na Ren mejijo Avstrija, Francija, Lihtenštajn, Nemčija, Nizozemska in Švica. Pitna voda iz Bodenskega jezera oskrbuje okoli štiri milijone ljudi. Že samo iz tega primera je razvidno, kako velika je odgovornost alpskih držav, saj se nahajajo prav na začetku življenjskih žil. S svojimi dejanji ali pa opustitvijo dejanj, povezanih z varstvom in rabo voda, imajo zgledno vlogo. Sosednje države in prebivalci, ki živijo nizvodno ob reki, so odvisni od čiste vode, ki jim je „predana“.

VODA MORA OSTATI „RES PUBLICA“
Obdobje razsvetljenstva je razbilo iluzije o naravi. Spremenjena paradigma in trdna vera v tehniko sta povzročili, da se je začela nematerialna vrednost vode vse bolj umikati praktičnim interesom. Ob takem razvoju se pojavlja načelno vprašanje, komu sploh voda pripada in

kdo mora prevzeti odgovornost za to, da bomo lahko vsakodnevno razpolagali s svežo vodo. Še pred nekaj desetletji smo si bili edini: voda ni nikogaršnja last in je zato last nas vseh. Oskrba z vodo je „res publica“, je naloga skupnosti, občin, države. Le država je tista, ki lahko prek davkov in drugih dajatev jamči za pravično distribucijo vode. Razprave o privatizaciji pitne vode, ki trenutno potekajo v Evropski uniji, pa so pokazale, da je to osnovno razumevanje izginilo. Da bi se razrešil problem prisvojitve vode (gl. str. 9), je zato nujen širok odpor prebivalstva proti privatizaciji pitne vode v Nemčiji ali pa gradnji hidroenergetskega objekta na Albuli v Bergūnu/CH. Vsa ta razhajanja jasno kažejo, da rabe vode ne smemo prepustiti prostemu trgu. Voda pripada nam vsem. Upoštevati je treba skupni, tj. javni interes in ne interese maloštevilnih posameznikov. Za pravično in trajnostno distribucijo vode potrebujemo zavezujoče mednarodne pogodbe in sporazume – in zato je zahteva po izdelavi protokola o vodi v okviru Alpske konvencije še posebno aktualna.

VPRAŠANJA O VPRAŠANJIH
Poleg vprašanja o privatizaciji pitne vode se alpske države na področju rabe vode soočajo s številnimi drugimi problemi in konflikti. Ali gradnja nove hidroelektrarne negativno vpliva na turizem? Kolišne količine preostale vode so potrebne, da je zagotovljeno preživetje rib? Kakšen je vpliv revitalizacije na gladino podzemne vode? Nam bo ostalo dovolj vode, če bomo pozimi z njo umetno zasneževali smučišča? Kako lahko obvladujemo naval obiskovalcev zavarovanih območij, ki vzdolž rek iščejo oddih in sprostitev? Se bodo razmere ob poplavah zaradi podnebnih sprememb še poslabšale? Ta in mnoga druga vprašanja nam dajo slutiti, da se bo pritisk na naše tekoče in stoječe vode v naslednjih desetletjih še povečal. Poiskati je treba dolgoročno učinkovite rešitve, saj glede na celovitost položaja in izzive sektorski pristop reševanja ni več primeren. Potrebni so integralni pristopi in instrumenti, ki bodo med seboj usklajevali različne zahteve, določali, katere od njih bodo prednostnega pomena, in spodbujali sinergije, kjer je to mogoče. Tudi glede izzivov, ki se pojavljajo pri izvajanju evropske vodne direktive, bo treba dosledno upoštevati dva elementa: sodelovanje in vključevanje vseh zainteresiranih strani.

DELOVATI JE TREBA NA ENAKOPRAVNI RAVNI
S celostnim upravljanjem porečij razpolagamo z instrumentom, ki izpolnjuje opisana pričakovanja. Primeri projektov, kot so Contrat de bassin ob jezeru Annecy gl. (Alpe na odru, št. 96/2012), vodna strategija v švicarskem kantonu Bern, nacionalni načrt za upravljanje voda v Avstriji ali program varstva jezerske postrvi v Bodenskem jezeru Mednarodne komisije za varstvo voda, so dokaz, da je integralni pristop upravljanja učinkovit. Uspeh pa je vendarle v veliki meri odvisen od tega, ali nam bo k sodelovanju uspelo pritegniti prizadete strani ter v odprtih in preglednih procesih delovanja pridobiti zaupanje vseh vpletenih – če bo „prikrito agendo“ izvajala le ena stran, ki se ne bo pripravljena odreči lastnim interesom, je proces obsojen na neuspeh. Žal izkušnje zadnjih let kažejo, da se je zaradi pomanjkanja zaupanja izvajanje številnih projektov neprimerno zavleklo, „razrešiti“ pa jih je bilo mogoče le po pravni poti. Zlasti na področju vodne energije imajo upravni organi in upravljavci pri igranju z odprtimi kartami precejšnje težave: tesna prepletenost med regionalno politiko in velikimi proizvajalci električne energije so znak, kako velik je interes

države za čim intenzivnejšo rabo vodne energije. Tako imenovane strategije varstva in rabe pogosto govorijo v prid interesom uporabnikov. V skoraj vseh alpskih državah je večina vodotokov, ki se izkoriščajo za proizvodnjo energije, že reguliranih; možnosti za gradnjo novih hidroelektrarn so zelo skromne. Poleg prilagoditve sistemov podpore bo treba spremeniti tudi razmišljanje in uporabiti pristop, ki bo upošteval porečja. Če se to ne bo zgodilo, grozi nevarnost, da bo v Alpah prišlo do uničenja zadnjih naravnih tekočih voda.

RAZVIJANJE SODELOVANJA
Združeni narodi so leto 2013 razglasili za mednarodno leto sodelovanja na področju voda. Eden od ciljev pri tem je okrepiti zavedanje o pomembnosti tovrstnega sodelovanja tako v strokovnih krogih, kakor v širši javnosti. Kot za druge države je tudi za Švico pomembno in nujno sodelovanje pri upravljanju voda, zato ta država že leta skupaj z Avstrijo, Francijo, Italijo, Lihtenštajnom, Luksemburgom, Nemčijo in Nizozemsko deluje v različnih telesih, ki skrbijo za velike vodotoke, katerih porečja se raztezajo na območju obmejnih regij (Mednarodna komisija za varstvo Rena, Mednarodna komisija za varstvo Bodenskega jezera, Mednarodna komisija za varstvo švicarsko-italijanskih voda (CIP AIS), Švicarsko-francoska komisija za varstvo Ženevskega jezera, Rone in njenih pritokov). V okviru tega sodelovanja se pripravljajo skupne rešitve za različna vsebinska področja, kot so ekologija, kakovost vode ali podnebne spremembe. Trenutno se v okviru Nacionalnega raziskovalnega projekta izvaja interdisciplinarni raziskovalni projekt (IWAGO), v okviru katerega se raziskuje 61 celostnih in partnerskih načinov delovanja v švicarskem vodnem gospodarstvu (gl. str. 10). Kot so pokazali rezultati, se je celostni pristop izkazal za učinkovitega. V primerjavi s sprejemanjem sektorskih rešitev so tukaj prednostne naloge jasneje določene, rešitve pa učinkovitejše in dolgoročnejše.

Enostransko izkoriščanje vode vedno poteka na račun množice drugih, zato mora tudi zaradi ekonomskega premisleka obveljati, da sta na prvem mestu ohranjanje naravnih tekočih voda, katerih podoba je še neokrnjena, in skrbno ravnanje z našimi podzemnimi vodami. Le tako se bo lahko prizor, ki smo ga opisali uvodoma, končal drugače, pozitivno: da se boste lahko okrepčali s požir-

Žuborenje potoka je lahko zlasti za otroke posebno doživetje.

kom bistre vode in začutili, kako vas preveva globoko zadovoljstvo. Ker voda navdihuje in spodbuja, vabi k igranju, nas osrečuje. Ker ustvarja življenje. ▲

Stefan Kunz, Schaffhausen/CH
direktor Aqua Viva-Rheinaubund

Vir: Mednarodna komisija za varstvo Alp – CIPRA (izd.): zbirka compact št. 3/2011 – Voda in podnebne spremembe. Osnovno poročilo.

DEJAVNIKI USPEŠNOSTI CELOSTNEGA UPRAVLJANJA POREČIJ

Za uspešno celostno upravljanje porečij so poleg v besedilu omejenih preglednosti delovanja in sodelovanja osrednjega pomena še nasledni dejavniki:

- zagotovljeno mora biti financiranje predlaganih ukrepov,
- nujno je aktivno sodelovanje prizadevnih posameznikov, ki proces spodbujajo in niti za trenutek ne zanemarijo celovitosti pristopa,
- porečje mora biti izbrano tako, da šteje spremljevalna skupina za celostno upravljanje porečja največ 15 članov in zato lahko učinkovito deluje.

KONFERENCA O ALPAH KOT VODNEM KORITU

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) bo na svoji letni strokovni konferenci, ki bo potekala od 10. do 12. oktobra 2013 v prostorih Evropske akademije v Bolzanu, poskušala priti do dna vprašanja, kdo je odgovoren za vodo v Alpah. S problematiko vode se CIPRA ukvarja že dlje časa; med drugim je pred desetimi leti sama pripravila besedilo protokola o izvajanju Alpske konvencije na področju voda. Letna konferenca bo tako priložnost za vnovično obravnavo gornjega vprašanja, pa tudi razpravo s strokovnjaki in udeleženci o nekaterih ključnih vprašanjih, kot so: kako sodelujejo občine na področju gospodarjenja z vodami, kako se na razloge in posledice podnebnih sprememb odziva družba, kdo odloča, po katerih rečnih strugah bo tekla voda ali elektrika, in kaj storiti, da bosta politika in družba ravnali v skladu z zahtevami trajnostnega razvoja. V okviru konference bodo predstavljeni tudi izkušnje pri upravljanju Rena in primeri dobre prakse iz Annecyja, mesta ob najčistejšem evropskem jezeru. Organizirane bodo tudi strokovne ekskurzije, na katerih bodo udeleženci kar na kraju samem lahko preverili, kako s svojimi vodami ravna Južna Tirolska, gostiteljica letošnje konference.

www.cipra.org/sl/sk2013

Kjer je veliko vode, je veliko tudi električne energije

Akumulacijska jezera, kot je Griessee v Švici, predstavljajo poseg v naravo.

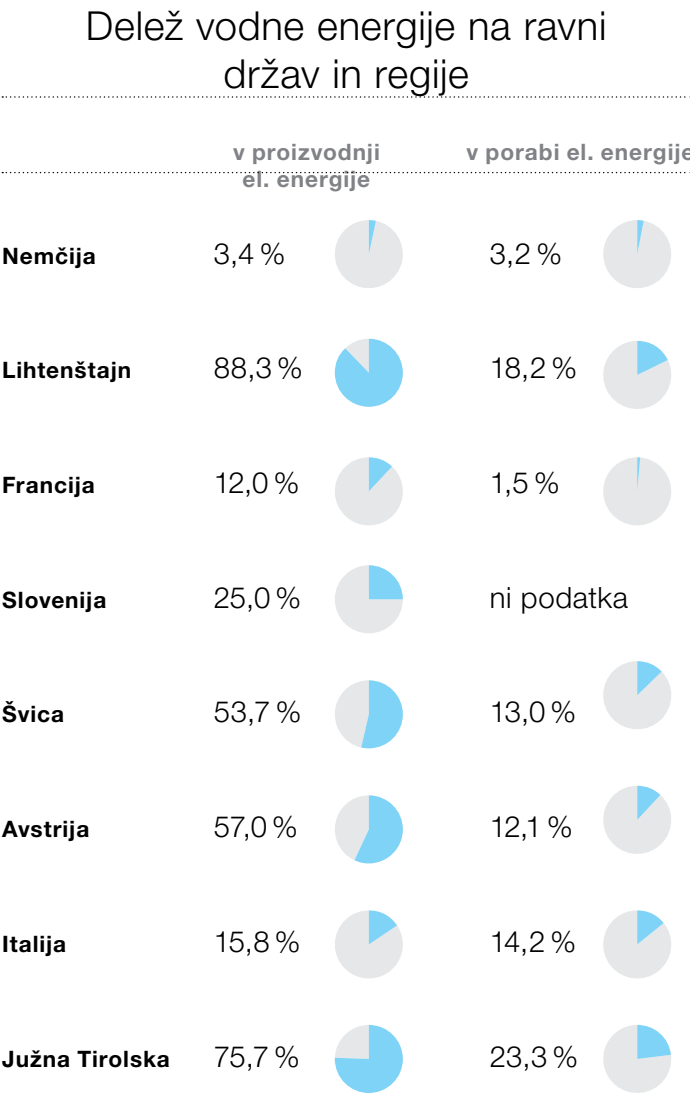
Količine vodne energije, ki jih izvažajo alpske države, so velike. Dobički gredo v roke distribucijskim koncernom, stroški pa so v škodo celotne družbe in seveda narave.

Raba vodne energije na območju Alp narašča. Razlog za to so vedno večje potrebe po energiji, pa tudi zakonske določbe, ki urejajo nadaljnji razvoj obnovljivih virov energije – ključna beseda za to je Strategija Evropa 2020, izdatne subvencije za zeleno elektriko in naravne danosti v prostoru. Kot izhaja iz drugega poročila o stanju Alp (2009), je na alpskem območju več kot 5.000 hidroenergetskih objektov. Ti skupaj proizvedejo 84.429 gigavatnih ur električne energije, le 10 odstotkov, tj. 554 objektov, pa so večje elektrarne, ki v proizvodnji električne energije zavzemajo kar 86-odstotni delež. Poleg teh je v Alpah postavljenih na tisoče malih hidroelektrarn z zmogljivostjo, ki je manjša od desetih megavatov. Trend gradnje malih hidroelektrarn se nadaljuje. Za avstrijske Alpe je v enem letu predvidenih 152 malih hidroelektrarn z inštalirano močjo 200 megavatov, tem pa sledi še 41 malih hidroelektrarn z močjo 76 megavatov, ki jih še gradijo ali pa so začele obratovati pred kratkim.

VODNA ENERGIJE JE PRAVA IZVOZNA USPEŠNICA
Delež vodne energije, ocenjen na podlagi nacionalne proizvodnje električne energije, je v alpskih državah in regijah zelo različen in sega od dobrih treh odstotkov v Nemčiji do 75 odstotkov na Južnem Tirolskem. A delež vodne energije v celotni strukturi energetske mešanice upada kljub absolutnemu povečanju, ker je poraba

električne energije vedno večja (glej preglednico na str. 9). Vodna energija se v javni razpravi večinoma predstavlja kot čist, trajnosten in ekološko varen vir energije. A tudi t. i. zelena oblika proizvodnje energije ima številne senčne plati. Tako obstaja tveganje daljnosežnih in trajnih posegov v dragocene vodne ekosisteme in pokrajine. Pretočne elektrarne na primer škodljivo vplivajo na rečne ekosisteme predvsem z zaježitvami. Hitrost pretoka vode se zmanjša, zato se dvigne temperatura vode in zniža vsebnost kisika v vodi. Manjša vlečna sila vode povzroča kopičenje mulja, številni organizmi izgubljajo svoj življenjski prostor. Prodni nanosi in talni material, ki jih prenaša vodni tok, se kopičijo na območju jezu. Pri rečnih elektrarnah na umetnih stranskih kanalih reke povzročajo težave zlasti zmanjšani vodni tokovi v rečni strugi, vodni habitatih se zmanjšujejo. Najbolj priljubljen tip elektrarne v višjih legah alpskih rek je prečrpalna hidroelektrarna. Tu je problematična predvsem spremenjena dinamika pretoka, saj reka razpolaga z manjšimi količinami vode oz. oddana količina vode zelo variira glede na potrebe po električni energiji.

PLAČAJO NAJ UPORABNIKI
Žal doslej še vedno ni vzpostavljeno ravnovesje med interesi rabe in naravovarstva. Da bi se v neokrnjeni podobi ohranili še zadnji rečni odseki, potrebujemo trajnostno rabo vodne energije, ki bo osredotočena na interese okolja in pravno urejeno varovanje občutljivih rečnih predelov reke. Navsezadnje bo le treba začeti izvajati 9. člen Okvirne direktive o vodah, ki pravi, da morajo vsi porabniki, tudi upravljavci hidroenergetskih objektov, upoštevati načelo povračila stroškov storitev rabe vode skupaj z okoljskimi stroški in ob upoštevanju načela „plača povzročitelj obremenitve“.

Preglednica prikazuje različne deleže vodne energije v proizvodnji in porabi električne energije v posameznih alpskih državah in regiji. Uvoz in izvoz električne energije nista upoštevana.

točena na interese okolja in pravno urejeno varovanje občutljivih rečnih predelov reke. Navsezadnje bo le treba začeti izvajati 9. člen Okvirne direktive o vodah, ki pravi, da morajo vsi porabniki, tudi upravljavci hidroenergetskih objektov, upoštevati načelo povračila stroškov storitev rabe vode skupaj z okoljskimi stroški in ob upoštevanju načela „plača povzročitelj obremenitve“.

Barbara Goby, Aaron Oberscheider
Okoljska politika in pravo EU, Krovno združenje za okolje, Dunaj/A

www.umweltdachverband.at (de)

Vodna energija ali varstvo narave?

Obstaja veliko načinov, kako se lotiti konfliktov, do katerih prihaja zaradi rabe vode. V nadaljevanju navajamo pet primerov z alpskega območja.

Načrtovano pozidavo je včasih mogoče preprečiti z demokratičnimi metodami. Tako so volilni upravičenci na referendumu leta 2009 v švicarski občini Bergün odločno zavrnila podelitev koncesije hidroelektrarni za izkoriščanje vodnega energetskega potenciala reke Albuli v naravnem parku Ela. Druga možnost so zakonski predpisi, kot se je zgodilo v Vorarlbergu leta 2011. Skladno z načrtom ukrepov, na podlagi katerih bo mogoče doseči zahtevana merila energijske samozadostnosti do leta 2050, je parlament te avstrijske zvezne dežele sprejel sklep, da se do leta 2030 za proizvodnjo električne energije v malih hidroelektrarnah ne smejo izkoriščati vode, ki jih avstrijski zakon o vodah uvršča v kategorijo visoko kakovostnih voda. Določbo, da je treba zavarovati neokrnjene in naravne tekoče vodotoke v Alpah, vsebuje tudi Alpska konvencija. Leta 2012 je italijanska občina Massello prav s sklicevanjem na protokol o izvajanju Alpske konvencije na področju energije dosegla, da je pokrajina Torino za načrtovano širitev obstoječega hidroenergetskega objekta pripravila temeljitejšo presojo njegove prilagojenosti trajnostnim načelom.

IZRAVNAVA NAMESTO DONOSA
Včasih sporov ni mogoče rešiti hitro. Bavarski naravovarstveniki se, denimo, v številnih primerih skupaj borijo proti načrtovanim hidroelektrarnam na alpskih rekah Salzach, Loisach in Stillach. Gradnjo novih hidroenergetskih objektov odklanjajo z utemeljitvijo, da imajo te pogosto zelo resne posledice na okolje in za doseganje energetskega preobrata niso potrebne. Okoljevarstvenim organizacijam je doslej uspelo preprečiti sprejetje osnutka odloka, s katerim je želelo bavarsko ministrstvo za okolje pospešiti in poenostaviti postopek pridobivanja vodnih dovoljenj na področju rabe vodne energije, kar bi pospešilo pozidavo vodotokov na celotnem območju zvezne dežele. Primer še ni zaključen, nadaljevanje sledi. K rešitvi tovrstnih konfliktov bi lahko pripomogel nov instrument, ki je bil izoblikovan v okviru projekta recharge.green, v katerem pri pripravi strategije za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov energije in orodij za podporo odločanju sodeluje 16 partnerskih institucij. Da bi bila zagotovljena uporabnost teh instrumentov v praksi, jih bodo preskusili v šestih pilotnih regijah, na primer v francoskih severnih Alpah.

Eva Schwienbacher
CIPRA International

www.recharge-green.eu/sl
www.bund-naturschutz.de (de)

Vode je dovolj, ni pa vedno dovolj kakovostna

Gledano iz vseevropske ali celo globalne perspektive so razmere pri oskrbi prebivalstva s pitno vodo v Alpah večinoma odlične. A prihodnost določajo podnebne spremembe in družbeno-politične težnje.

Površina ledenikov, kot je švicarski Rhonegletscher, se krči zaradi podnebnih sprememb, to pa bo vplivalo na oskrbo s pitno vodo.

Ker Alpe praviloma prejemajo velike količine padavin, je skoraj povsod na voljo dovolj vode. Seveda obstajajo med posameznimi regijami velike razlike in tako je tudi v alpskih suhih dolinah, kot sta Valais ali Južna Tirolska, že od nekdaj primanjkovalo vode. Prebivalci so bili zaradi takih razmer prisiljeni zgraditi obsežno vodovodno omrežje, ki je bilo namenjeno zlasti namakanju, med sušnimi obdobji poleti pa je prebivalce pogosto oskrbovalo tudi s pitno vodo. Kot v vseh gorskih predelih prevladuje tudi na gorskih območjih v Alpah oskrba z vodo iz izvirov. Tako se oskrbujejo celo najmanjša razpršena naselja na vseh nadmorskih višinah. Medtem ko je za domače prebivalstvo oskrba večinoma zagotovljena, pa se lahko v turističnih središčih zaradi večjih potreb v konicah sezone kaj hitro pojavijo težave (gl. prispevek o Les Getsu na str. 11). Tudi velika naselja na dnu dolin potrebujejo več vode, kot jo lahko zagotavljajo izviri. Tako kot območja izven Alp se danes tudi alpska območja pogosto oskrbujejo s podzemno vodo iz vodonosnikov. Poleg tega zagotavljajo dolinske reke velike vodne količine iz obrežnega filtrata.

PREMIKI V PROSTORU IN ČASU

Medtem ko je dostop do pitne vode na splošno večinoma dober, je njena kakovost bolj kot ne zmerana. Območja zajetja virov pitne vode pogosto ležijo na kmetijskih zemljiščih, na intenzivno obdelanih pobočjih ali na območjih množičnega turizma, zato se pojavljajo značilni ciljni konflikti, ki vedno znova negativno vplivajo na kakovost pitne vode. Ekstenziviranje kmetijske dejavnosti bi kakovost načeloma izboljšala, na količino potencialne pitne vode pa bi verjetno komaj kaj vplivala.

Če se ozremo v prihodnost, je mogoče upoštevati različne scenarije. Kot najpomembnejše dejavnike vplivanja je mogoče predvideti podnebne spremembe in družbeno-politični razvoj kakor tudi nadaljnje širjenje urbanih območij v Alpah in množični turizem z vsemi stranskimi učinki. Gledano v celoti podnebne spremembe sicer ne bodo povzročile večjih težav glede količin pri oskrbi z vodo, kot obstajajo že danes. Lahko pa pride do sprememb v razpoložljivo-

sti s prostorskega ali časovnega vidika. Dvigovanje snežne meje in taljenje ledenikov bosta bogatenje podzemnih voda spremenila v časovnem in prostorskem smislu, kar bi napajalna zaledja izvirov lahko odrezalo od dotoka staljene vode. Sezonsko bi lahko zaradi pomanjkanja staljene vode poleti prišlo tudi do znatnih sprememb v posameznih regijah.

SOODLOČAJO TUDI GLOBALNE GONILNE SILE

Težko je navajati splošne ugotovitve, saj je vsako napajalno zaledje zajetih izvirov primer zase in so zato posploševanja dopustna le pogojno. Vpliv množičnega turizma se kaže predvsem kot točkovno obremenjevanje okolja, tako da je rešitve mogoče poiskati v tehničnih ukrepih. Seveda pa se v tem skriva tveganje, da tovrstne rešitve niso trajnostne.

Težje je oceniti razvojni trend družbenih vplivov in kmetijsko politiko, na katero vplivajo globalne gonilne sile. Medtem ko je mogoče prostorsko politiko in množični turizem nadzorovati na nacionalni ravni, pa imajo prizadeti le malo vpliva na okvirne pogoje, ki jih ustvarjajo mednarodne gonilne sile v mednarodnem kmetijskem sektorju, ali na načrtovano privatizacijo oskrbe z vodo v Evropi. Kompleksna problematika rabe vode v Švici in s tem tudi v Alpah je predmet obravnave nacionalnega raziskovalnega programa z naslovom Trajnostna raba vode (NFP 61). Celosten pogled in obravnava teme naj bi zagotovila, da bodo za posamezne oblike rabe, kot je na primer pitna voda, poiskane trajnostne rešitve. Raziskovalna dela bodo končana konec leta 2013, sintezna poročila in končni izdelki pa bodo na voljo sredi leta 2014. ▲

Christian Leibundgut

zaslužni profesor za hidrologijo na Univerzi v Freiburgu/D in vodja raziskovalnega projekta NFP 61

www.nfp61.ch (en/de/fr)

Ali si bodo žejo pogasili z vodo iz cisterne ali vodnjaka, je v Les Getsu odvisno tudi od vremena.

Les Gets: pomanjkljiva oskrba s pitno vodo v višjih legah

Pred dobrim desetletjem so morali v občino Les Gets, ki leži v francoskem departmaju Visoka Savoja na 1.200 m. n. v., vodo dovažati s tovornjaki, da so lahko napolnili skorajda prazne vodne cisterne. Domačini in tisoči turistov so bili v tem francoskem gorskem letovišču preskrbljeni vsaj za silo. Zaradi s snežnimi padavinami bogate zime 2012/13 so skrbi, ki jih je takrat povzročilo pomanjkanje vode, deloma utonile v pozabo, a že v naslednjem sušnem obdobju bodo v turističnem kraju znova bili boj za vodo.

Tako kot Les Gets, so v Alpah tudi drugi kraji, ki vodo odvajajo predvsem iz površinskih vodotokov. Zaradi sestave tal in nadmorske višine se voda v tleh ne more akumulirati, torej če padavin ni, tudi oskrbe z vodo več ni mogoče zagotoviti. In prav to se je občini Les Gets zgodilo leta 2003, ko jo je zajel hud vročinski val. Takratni župan Alain Boulogne je z odlokom uvedel triletni moratorij na dodeljevanje gradbenih dovoljenj, da bi preprečil nadaljnjo rast občine in oskrbo še večjega števila prebivalcev z že tako ali tako nezadostnimi količinami pitne vode. To je bila učinkovita, a obenem tudi precej nepopularna rešitev. Danes ima Les Gets novo občinsko vodstvo in tako tudi odlok ne velja več. V občini nemoteno gradijo naprej. Do naslednjega sušnega obdobja. Boulogne je prepričan, da bi morali imeti odgovorni toliko poguma, da se uprejo načrtom nadaljnje rasti v turistični panogi. Kakovostno življenje v Les Getsu je možno le pod enim pogojem: da sta poraba vode in razpoložljive količine vode v pravem razmerju.

Eva Schwenbacher

CIPRA International

Voda združuje različne vrste življenja

Naj bo sladka ali slana, hitro ali počasi tekoča – voda je vir vsega življenja. Kvaliteta marsikaterega življenja je postala višja prav zaradi te nujno potrebne dobrine. Vodo resda potrebuje vsako živo bitje, a potrebe rastlin, živali in ljudi po vodi so različne.

DINAMIKA, POMEMBNA ZA PREŽIVETJE VODNIH RASTLIN

Najmanjši rogoz (*Typha minima*) iz družine rogoznic bomo na območju Alp našli le še v nekaterih predelih Avstrije, Francije in Švice.

Najmanjši rogoz

„Pred sto leti sem uspeval na prodnatih in peščenih obrežjih v skoraj vseh naravnih obrečnih pokrajinah v bližini srednjeevropskih pogorij. Danes so takšne pokrajine postale redke, tako kot jaz. Z malo sreče me boste odkrili v alpskih rečnih lokah, na občasno poplavljenih obrežjih počasi tekočih, čistih in hladnih voda ali pa v novonastalih mrtvih rokavih brez vegetacije in z ilovnato-peščenimi naplavinami. Pred izginotjem lahko mojo vrsto rešijo le ciljni varstveni programi.“

ENAKOMERNI TOKOVI BREZ OVIR ZA LIPANA

Lipan spada v družino rib iz reda lososov. Lipan naseljuje porečja celotnega alpskega prostora.

Lipan

„Živim v čisti tekoči vodi z veliko vsebnostjo kisika, temperatura vode pa tudi poleti ne sme preseči 18 stopinj. Tokovi morajo biti enakomerni in sproščeni. Spremenljive razmere, kot sta pospešitev oz. upočasnitev vodnega toka ali nihanje vodne gladine, ogrožajo mojo vrsto. Tudi enoličnega življenjskega prostora ne maram, na primer regulirane vodotoke brez naravne strukture. Hidroelektrarne in podobne ovire so zame pogosto pogubne, zaradi njih upada številčnost naravne populacije moje vrste.“

POGOJ ZA KAKOVOSTNO MLEKO JE ČISTA VODA

Marija Petek, kmetica iz Gornjega Grada v Sloveniji

Kmetica Marija Petek

„Mimo kravjega hleva teče manjši potok. Voda je tudi razlog, da so si naši predniki pred več kot 450 leti postavili kmetijo prav na tem mestu. Glavnino potreb po vodi za napajanje živine pa danes pokrivamo z vodo iz lastnega vodnega zajetja, nedaleč od kmetije, in manjšega vodnega zbiralnika na kmetiji. Pomembno je, da je voda neoporečna, saj je le tako mogoče zagotavljati kakovost mleka in mesa. Oskrba s kakovostno vodo je za nas, ki smo kmetje in živinorejci obenem, življenjskega pomena. Velik izziv je vsako leto tudi zimski čas, saj moramo takrat stalno paziti, da ne bi zamrznile cevi stare vodovodne napeljave.“

MINLJIVO V MINLJIVEM

Jean-Marie Claret, odgovorni za gradnjo in vzdrževanje ledene jame na ledeniku Mer de Glace v Franciji:

Ledena jama pri Chamonixu/F

„Do vhoda v jamo vodi 300 stopnic in vsako leto jih je še za kakšnih dvajset več. Debelina ledenika Mer de Glace v montblanški skupini stalno upada. V primerjavi z drugimi ledeniki v Alpah ‚Ledeno morje‘ dejansko hitro polzi, saj se vsako leto pomakne naprej za kakšnih 90 metrov. S sodelavci moramo ledeno jamo vsako leto obnoviti, pomagamo si s posebnimi stroji, motornimi žagami in cepini za led. Za fina dela uporabljamo celo ostre robove smučí. V jami je prikazano življenje prebivalcev gorskih krajev v 19. stoletju. Tu so ledene skulpture, v stanovanju z izbo, kuhinjo, sobanami in – medvedom za čuvaja.“

POČITEK V BREZMEJNIH VODAH

Thomas Ladurner, odvetnik in plavalec na odprtih vodah iz Merana/I

Plavalec na odprtih vodah Thomas Ladurner

„Ne slišiš hrupa, samo utripanje lastnega srca, medtem ko skoraj breztežno drsiš po gladini. Vodo potrebujem, da se lahko ukvarjam s svojim športom, potrebujem pa jo tudi za svoje življenje. Plavanje je idealno, da si po dolgem delovnem dnevu ali napornem suhem treningu zbiram glavo. Dobra voda je zame sveža gorska voda: čista, bistra, brez okusa, plavam pa najraje v odprtem morju. Takrat lahko v valovih in tokovih občutim vse sile narave, ki so skrivnostne in za plavalca v odprtih vodah nepredvidljive.“

RASTLINE V VLOGI ČISTILCEV

Giulio Conte, član organizacije Ambiente Italia in strokovnjak za čiščenje odpadnih voda s čistilnimi napravami

Rastlinska čistilna naprava na avstrijskem Koroškem

„Vode v alpskem svetu imajo že zaradi naravnih danosti nižji delež organskih snovi, zato je toliko pomembnejše, da se v vodni cikel vrne čista voda. Čiščenje odpadnih voda je na območju Alp velik izziv zlasti v zelo razvitih turističnih regijah, saj so tam nujno potrebni postopki, ki jih je mogoče prilagajati spreminjajoči se količini onesnažene vode. Zadnja leta sem imel v manjših krajih dobre izkušnje zlasti z rastlinskimi čistilnimi napravami, ki so alternativa klasičnim. V teh napravah so rastline tiste, ki poskrbijo za čiščenje odpadnih voda – ‚hranijo‘ se namreč z organskimi snovmi.“

Fotografije z leve proti desni: B. Koch, Rainer Kühnis, Mariša Krznar, Pierre Claret, Angelika Schwarz, Christian Platzer

Jean Ziegler je prepričan: „Vode je dovolj, težava je le, da jo upravljamo.“

Bliža se upor vesti

Čeprav je na našem planetu pitne vode dovolj za vse, pa več kot milijarda ljudi dostopa do čiste vode nima.

Jean Ziegler se proti tej krivici bori neutrudno in pri tem ne varčuje z besedami. Na območju Alp mu je uspelo okrepiti zavest ljudi o odgovornosti do vodnih virov.

Gospod Ziegler, 28. julija 2010 je skupščina Združenih narodov v New Yorku priznala „pravico do dostopa do pitne vode“. Kaj menite o tej resoluciji?

Bilo je nujno, da se dostop do pitne vode opredeli kot človekova pravica. Danes se lahko vprašamo, zakaj ZN te odločitve niso sprejeli že prej.

Zakaj naj bi se to vprašali?

Razmere na področju vode so skoraj tako slabe kot pri hrani. Vsakih dvajset sekund zaradi okužene vode umre en otrok, ki še ni dopolnil deset let. 1,1 mrd. ljudi nima stalnega dostopa do čiste vode. 2,8 mrd. ljudi nima dostopa do sanitarnih naprav. 2,7 mrd. ljudi trpi zaradi bolezni, ki jih je povzročila umazana voda. Vsako leto na novo zbolijo 100 mio. ljudi za kolero, schistosomiozo, krvavo drisko ali tifusom, štirimi najpomembnejšimi boleznimi, ki jih povzroča onesnažena voda.

Sklep je torej sprejet, ni pa iztočljiv.

Se strinjam. Človekovih pravic pač ni mogoče uveljaviti s policijsko prisilo. A resolucija obstaja. To pa je že veliko.

Kaj smo s tem dosegli?

Uveljavitev te pravice ima veliko simbolno vrednost, ki je ne smemo podcenjevati. Resolucija pomeni izvajanje pritiska na politiko držav. Pri ZN obstaja Svet za človekove pravice, ki nadzoruje spoštovanje mednarodnih standardov. Svet je tretji najpomembnejši organ ZN. Dejstvo, da Svet za človekove pravice uresničevanje te pravice redno nadzira in imenuje države, ki je ne upoštevajo, ima veliko vrednost.

Kljub temu sklep ostaja na papirju.

Ne, z njim je mogoče izvajati pritisk. In ne pozabite, tukaj je še civilna družba.

Ni pa kazni.

Kazen je javna kritika! Celo Švica je bila obravnavana zaradi kršitev pravice do azila. V Bernu so se kar dobro spotili. To je ena stran. Pozitivno je tudi, da sedaj pri ZN obstaja posebna poročevalka ZN za pravico do vode in ta na vsaki seji Sveta za človekove pravice poroča o posebnih primerih. Pri tem ne gre le za obsodbo posameznih kršitev, temveč tudi za prikaz, kako in s kakšnimi sredstvi mednarodnega sodelovanja je te kršitve mogoče odpraviti.

„Soočamo se s kanibalskim svetovnim redom.“

Lahko navedete primer?

Mehanizmi so vedno isti. Bolivijsko mesto Cochabamba, denimo, je bilo močno zadolženo. Edina možnost, ki je mestu preostala, da poplača visoke dolgove, je bila prodaja vodnih pravic mednarodni korporaciji Bechtel. Ta je sanirala infrastrukturo, kar je tudi prav. A kmalu so morali uporabniki plačati, če so hoteli imeti dostop do vode. Večina jih za to ni imela denarja. 75 odstotkov prebivalcev Cochabambe je bilo odrezanih od stalne oskrbe z vodo. Ljudje so

vodo zajemali iz okuženih odtočnih kanalov ali zarjavelih cevi.

Kaj lahko storimo proti tem mehanizmom?

Peter Brabeck, predsednik uprave podjetja Nestlé, zatrjuje, da je treba vodo privatizirati zato, ker je redka dobrina. Zato naj bi bilo tudi logično, da se za vodo določi cena, ljudje pa bi potem z vodo ravnali skrbneje in je manj porabili. Takšna je tudi teorija Svetovne banke in krogov, povezanih z njo.

In kakšno je vaše mnenje?

Tak argument je povsem napačen! Voda ni redka dobrina. Ne soočamo se z objektivnim pomanjkanjem vode, soočamo se s kanibalskim svetovnim redom, ki smo ga sami ustvarili. 70 odstotkov površine planeta je voda. To je okoli 1,4 mrd. kubičnih kilometrov. Od tega je 2,5 odstotka sladke vode, okoli 35 mio. kubičnih metrov. Okoli 45.000 kubičnih metrov je sorazmerno lahko dostopnih. To se zdi malo, je pa kljub temu dovolj, da bi bili lahko z vodo preskrbljeni vsi prebivalci planeta.

Koliko vode sploh potrebuje človek?

DZN je za življenjski minimum določil 20 litrov dnevno – za pitno vodo, kuhanje, higieno in minimalno namakanje. Ponavljam, vode je dovolj za vse. A mi z njo razmetavamo. V zadnjem času proizvajamo biogoriva iz kmetijskih pridelkov. Za liter bioetanola potrebujemo 4.000 litrov vode. ZDA so lansko leto sežgale 138 mio. ton koruze za proizvodnjo bioetanola. Ideja je povsem jasna: največja industrijska sila na svetu želi postati neodvisna od uvožene nafte. Zato

SOCIOLOG KRITIČNEGA POGLEDA NA GLOBALIZACIJO

Jean Ziegler (roj. 1934) je poučeval sociologijo na Univerzi v Ženevi in na sorbonski univerzi v Parizu, bil je parlamentarni poslanec švicarskih socialdemokratov, uveljavil pa se je zlasti kot pisatelj. V polemičnih spisih, kot je „Švica opere bolje“ (Die Schweiz wäscht weisser), je že zgodaj kritiziral nezakonite posle domačih bank. Osem let je bil prvi posebni poročevalec ZN za pravico do hrane, trenutno je član sve-

tovalnega odbora v Svetu ZN za človekove pravice. V svoji zadnji knjigi „Puščamo jih umirati od lakote. – Množično uničevanje v tretjem svetu“ (Wir lassen sie verhungern. Die Massenvernichtung in der Dritten Welt) kritizira špekulacije s hrano in vodo. Jean Ziegler je eden najbolj uveljavljenih kritikov globaliziranega finančnega kapitala.

Razsipno ravnanje z vodo v zahodnem svetu je za Jeana Zieglerja zločin proti človeštvu.

bo, kolikor je le mogoče, fosilno energijo zamenjala z rastlinsko energijo. Skoraj vsako sekundo od lakote ali žeje umre en človek, mi pa sežigamo milijone ton osnovnih živil in porabimo ogromne količine vode, da bi napojili avtomobile. To je zločin proti človeštvu.

Alpske države pa praznijo svoj zbiralnik vode za potrebe zasneževanja smučišč. Obstajajo tudi pozitivni znaki. Marca letos so me na svetovni dan vode povabili v Scuol v dolini Engadin in dobil sem vtis, da se ozaveščenost ljudi počasi, a vendarle krepi. Občine si govorijo, odgovorne smo za Inn, Donavo, Črno morje, veliko odgovornost imamo do ogromnega vodnega stolpa v osrčju Evrope, do prekrasnih Alp, ki jih tako občudujemo.

Zdi se, da zaenkrat še prevladujejo ekonomski interesi in da je politika nemočna Ne! V demokraciji ni prostora za nemoč.

Kaj mislite s tem? Lani je v Evropski uniji milijon ljudi podpisalo peticijo, v kateri so se izrekli za pravico do vode. To je fantastično. Peticija izvaja pritisk na Evropsko komisijo in Evropski parlament – politiki želijo biti namreč vnovič izvoljeni. Poglejmo drugi primer: mladi socialisti v Švici so sprožili civilno iniciativo za uvedbo prepovedi špekuliranja z osnovnimi

živili na borzah. Začenjamo se prebujati. Absurdno ideologijo proste trgovine lahko zaustavimo. Morilske mehanizme je v demokraciji mogoče odpraviti.

„Samo naključje rojstva nas loči od žrtev.“

Sovražniki so vplivni in močni.

Tudi neumni niso. Nestlé, največji prehrambeni koncern in polnilec vode na svetu, oglašuje svoje mleko za dojenčke. V državah v razvoju ga v bolnišnicah materam delijo brezplačno, doma pa matere podarjenega mleka ne morejo kupiti ali pa ga redčijo z okuženo vodo. Otrok zboli in umre. Na sodnih procesih je zagovor Nestléja vedno enak: mi prodajamo brezhibno mleko, a kdor mleko redči z vodo, tvega. Na to naj bi izrecno opozarjali, obveščali so o tveganju, toda kaj ko ženske nimajo druge izbire.

V vaši najnovejši knjigi se na koncu posveti upanje, da se bodo razmere spremenile.

Francoski pisatelj Georges Bernanos je dejal: "Bog nima nobenih drugih rok kot samo naše." Če tega kanibalskega sve-

tovnega reda ne bomo odpravili mi, ga tudi nihče drug ne bo. Na potezi je civilna družba. Zavest se krepi, da nas samo naključje rojstva loči od tega, da tudi sami nismo žrtve. Prepričan sem, da se zavest o identiteti in solidarnost krepi. Pred nami je upor vesti. ▲

Z Jeanom Zieglerjem se je pogovarjal **Walter Aeschmann** svobodni novinar iz Züricha/CH

Ko se sprostijo naravne sile

Voda že od nekdaj privlači ljudi, pa naj bo element v pokrajini, povzročiteljica nesreč ali vir navdiha. Pripovedovalec starodavnih zgodb **Andreas Weissen** iz švicarskega kantona Valais takole razmišlja o povestih in mitih, povezanih z vodo.

Voda že od nekdaj privlači ljudi, pa naj bo element v pokrajini, povzročiteljica nesreč ali vir navdiha. Pripovedovalec starodavnih zgodb Andreas Weissen iz švicarskega kantona Valais takole razmišlja o povestih in mitih, povezanih z vodo: Star valajski pregovor pravi: „Z'wenig und z'vill verderpunt alli Schpill“. Ali če prevedemo: Ob pomanjkanju ali preobilju je šale konec. Ko se torej zadovoljstvo nenadoma spreobrne v nekaj smrtno resnega, na primer takrat, ko je dežja premalo ali preveč in ljudem grozijo suše ali poplave s katastrofalnimi posledicami. Odkar ljudje stalno naseljujejo divji in ne najbolj prijazen hribovit svet, kot je značilen za Alpe, so obsojeni na sobivanje z izrednimi naravnimi dogodki. Topografija in podnebje skupaj z gravitacijskimi silami sta tista, zaradi katerih v dolino pridrvijo izredne količine vode, blata, grušča in kamna ter poškodujejo ljudi, njihove naselbine in predmete.

USTVARITI LEDENIK, PRIČARATI IZVIR

V luči antropocentričnega pogleda na svet se taki izredni naravni dogodki imenujejo „katastrofe“. Že od pradavnine poskušajo ljudje dognati, kaj so pravzaprav vzroki za sprožitev teh naravnih sil. Kot pravi ljudski glas, je v davnih časih živel Rollibock, pošastna žival, z ognjeno žarečimi očmi, odeta v kožuh iz žvenketajočih ledenih sveč. Da se je razjezil, je bilo dovolj že samo to, da je bilo neprevidno izrečeno njegovo ime. Takrat se je ta kozel na dveh nogah razsrdil in pustošil ob robu ledeniških jezer toliko časa, da je voda zgrmela v dolino. Ali pa vremenske čarovnice – samo spraznile so zajemalko vode in že je nebo odprlo vse zapornice, ogromne količine vode pa so odplaknile človeka in žival. Tudi kadar ljudje niso pokazali usmiljenja in so lačnemu odrekli hrano, brezdomnemu popotniku pa posteljo, so občutili smrtno moč sil narave. Zanimivo je, da je v starih bajkah in pripovedkah večinoma človek tisti, ki povzroča katastrofe, saj prestopa meje ali pa ne upošteva zapovedi. Arhetipski razlagalni vzorci tu iznenada naletijo na danes še kako aktualne scenarije – kot posledica podnebnih sprememb, ki jih je človek povzročil z napačnim ravnanjem. Medtem ko je šlo v starodavnih pripovedkah za prestopanje moralnih meja, pa je v

Fotografija: Andreas Weissen

Andreas Weissen je povezal vremenske čarovnice in pošast v kozlovi podobi s podnebnimi spremembami.

znanstvenih modelih porušeno ekološko ravnovesje – a v obeh primerih z apokaliptičnimi posledicami. Spremenimo prizorišče: številne alpske doline so tako suhe, da je tam zelo skromna tudi vegetacija, kmetijska raba zemlje in stalna poselitev pa sploh ne bi bili možni, če ljudje ne bi zgradili sistemov umetnega namakanja. Tudi v pripovedkah so ljudje poskušali posnemati ledenike in iz njih pričarati izvire. Brez uspeha. Tako jim ni preostalo nič drugega, kot da so do svojih travnikov, njiv in vrtov speljali staljeno vodo po več kilometrov dolgih kanalih in jarkih, ki jim na Južnem Tirolskem pravijo *waale*, v Valaisu *suonen* ali *bisses*, v dolini Aoste *ru*, v Briançonaisu pa *peyras*. Noč in dan so kmetijske kulture namakali v strogo določenih turnusih zalivanja. Ena od bajk pravi, da se je sv. Peter nekega dne le usmilil prebivalcev Valaisa in jim predlagal, naj boga prosijo, da jim pošlje več dežja in si tako prihranijo težaško delo. Ti pa so njegov predlog, sicer hvalježno, zavrnili, češ da tako življenjsko pomembnega dela ne morejo prepustiti tujcu, saj so ga želeli opraviti sami. In ker še niso izumrli, namakajo svojo zemljo še danes.

POSREDOVALEC KULTURE IN OKOLJEVARSTVENIK

Andreas Weissen, rojen leta 1957 v Brigu v švicarskem kantonu Valais, je direktor Mreže švicarskih parkov. Ena od dejavnosti, s katero se ukvarja, so tudi bajke in povesti: ko jih pripoveduje, popelje poslušalce s svečo, blokflavto in glasom v davno minuli čas. Andreas Weissen je na univerzi v Fribourgu študiral novinarstvo, na bernski univerzi pa pedagogiko ter ekonomsko in socialno zgodovino. V letih 1995–2004 je predsedoval Mednarodni komisiji za varstvo Alp (CIPRA).

www.andreas-weissen.ch (de)

Pehanje za vodne vire

Veliki koncerni si prisvajajo vedno večji delež tržišča z mineralno vodo v alpskih državah. Manjši in neodvisni ponudniki so se znašli v hudi stiski.

Mineralna voda je naravni proizvod. Razen ogljikovega dioksida se ji ne sme ničesar dodajati. Glede na izvor in geološke danosti vsebujejo proizvodi bolj ali manj minerale in elemente v sledovih. Koncerni, ki delujejo po vsem svetu, so odkrili neprecenljivo vrednost tovrstnih virov in v vedno večji meri pridobivajo pravico do uporabe tega pomembnega naravnega vira. Tako je na globalni ravni v lasti švicarskega prehranskega koncerna Nestlé nič manj kot 67 znamk, denimo Henniez v Švici, San Pellegrino v Italiji, Perrier, Vittel in Contrex v Franciji, poleg tega se uveljavljajo tudi tako imenovane „mega blagovne znamke“, kot je Pure Life. Za vse te globalne proizvode pridobiva Nestlé vodo iz različnih izvirov, tako v alpskih državah kot tudi zunaj Evrope. Največja Nestléjeva konkurenta sta francosko podjetje Danone z ustekleničenimi vodami blagovnih znamk Evian, Volvic, Badoit idr., ter ameriški velikan Coca Cola, ki mu pripadata mineralni vodi Valser v Švici in Apollinaris v Nemčiji.

DAVID PROTI GOLJATU

Goljati prevladujejo na cenovno občutljivih tržiščih, na katerih poteka neusmiljen konkurenčni boj. Ker razpolagajo z veliki finančnimi sredstvi, koncernom ni težko manjše ponudnike pritisniti ob zid s konkurenčno mineralno vodo. Glede na posamezno državo lahko ocenimo, da Nestlé & Co. na tržišču dosega do štiridesetodstotni delež, proti prevladi pa imajo številni manjši in neodvisni viri v alpskih državah vedno manj moči. V Nemčiji bi se zato morala podjetja med seboj vedno bolj povezovati, je prepričan Berlinčan Arno Steguweit, prvi somelje za vodo v Evropi. V Nemčiji deluje namreč več kot 200 podjetij, ki črpajo iz mineralnih vrelcev, v okviru katerih obstaja več kot 500 različnih vrst mineralne vode. V Švici velikim koncernom uspešno kljubuje graubündensko podjetje Passugger, eden od maloštevilnih neodvisnih ponudnikov, ki se jim je uspelo ohraniti na tržišču. Direktor podjetja Urs Schmid poskuša blagovne znamke svojega podjetja uveljaviti v višjem cenovnem razredu. „Da bi bili uspešni, potrebujemo učinkovito upravljanje blagovne znamke in trdno podporo v podjetju.“ Če se torej želijo izogniti pogubni

Tudi v Alpah poteka razprava o tem, kdo sme polniti in tržiti vodne vire.

cenovni konkurenci v trgovini, morajo ponuditi brezhiben proizvod s prepoznavnim okusom. V Avstriji, kjer je v uporabi okoli 20 vrelcev, se je na nesporno prvo mesto uspelo prebiti blagovni znamki Vöslauer iz Spodnje Avstrije. Razmeroma majhno podjetje z letnim prihodkom v višini 100 mio. evrov je del koncerna Ottakringer, edinega podjetja za prodajo in distribucijo pijač, ki kotira na borzi. Vöslauer se poskuša uveljaviti kot blagovna znamka življenjskega sloga.

VODA IZ PIPE ALI EMBALAŽE?

Predpostavljamo lahko, da se bo „čiščenje“ tržišča mineralne vode nadaljevalo, a zanimanje za regionalne izdelke, ki ga lahko opazujemo po celotni Evropi, bo vendarle naklonjeno manjšim ponudnikom. Ljudje v Alpah se lahko vprašajo, zakaj kupovati embalirano mineralno vodo, če pa je na voljo kakovostna vodovodna voda. A poznavalci panoge so prepričani, da je mineralna voda kakovostnejša od vode iz vodovodnega omrežja ali ponovno obdelane vode in je zato njena višja cena povsem upravičena. Dolgoročno naj bi se tako spoznanje uveljavilo tudi pri potrošnikih. ▲

Peter Keller

Urednik gospodarske redakcije NZZ am Sonntag, Zürich, Švica

Vodni viri ne smejo biti nikoli na prodaj!

Občina Berchtesgaden svoje vode ni hotela prodati domačemu podjetju. Župan [Franz Rasp](#) v pogovoru o kakovostni vodi in posebni vrednosti, ki jo ima njegovo mesto zaradi kakovosti vode.

Prodaja izvirov vode prinaša občinam več delovnih mest in večjo prepoznavnost. Ali se je bilo majhni občini, kot je Berchtesgaden, težko upreti tovrstnim ponudbam?
Sploh ne, saj je pitna voda naša najpomembnejša dobrina. Kakovostna voda je lahko za občine tudi pomemben dejavnik za privlačnost kraja v smislu novih naselitev in turističnih podjetij.

Kako pomembno je za občino, da ostanejo vodni viri v njeni lasti?
Bavarske občine morajo na podlagi zakona storiti vse, da zagotovijo varno oskrbo s pitno vodo. To včasih sproža konflikte, denimo pri nadzorovanju in izvajanju omejitev pri rabi vodovarstvenih območij ali pri spreminjanju lokacije sistema vodovodnih cevi na zasebna zemljišča.

Kaj bi na podlagi vaših izkušenj svetovali drugim občinam s podobnimi okvirnimi pogoji?
Nikoli ne prodajajte izvirov vode ali vodnih pravic, nikoli! Kajti po izteku veljavnosti vodnih pravic, se lahko pojavijo težave – medtem ko so občine dolžne skrbeti za čim višjo kakovost vode, morajo gospodarske družbe zagotoviti le to, da izpolnjujejo nujne parametre kakovosti vode. ▲

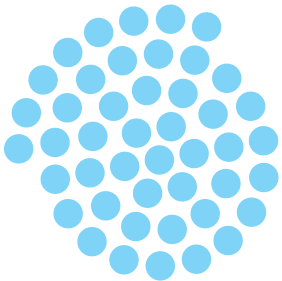

Vsak liter šteje

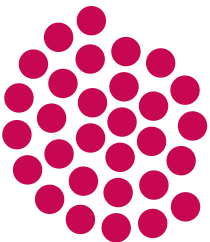

Dnevna poraba vode na osebo v severnem delu Lihtenštajna (Liechtensteiner Unterland) znaša 149 litrov. Za kako velike količine vode pravzaprav gre, je 22. marca 2013 ob svetovnem dnevu vode zelo nazorno pokazala Lihtenštajska družba za varstvo okolja (LGU), ko je v Muzeju sodobne umetnosti v Vaduzu razstavila konstrukcijo iz steklenic, napolnjenih z vodo.

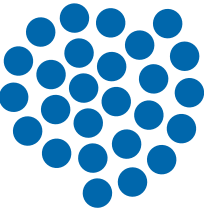
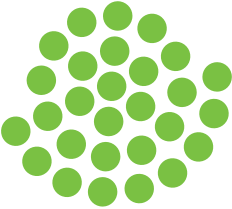
Splakovanje stranišča
45 litrov

Nega telesa
20 litrov

Kopanje/tuširanje
30 litrov

Kuhanje/pitje/pomivanje posode
26 litrov

Pranje perila
28 litrov

Za mesto, v katerem je redno živeti

Brezplačni avtobusi, svež zrak v šolskih učilnicah in ugodnosti za energijske prenove stavb so prednosti podnebju prijaznih ukrepov. Sprejela so jih tri alpska mesta, ki nam kažejo, kako so se lotila izziva podnebnih sprememb.

Z avtom se zapeljemo proti Gapu v francoskih južnih Alpah. Vendar, stop! Malo pred središčem alpskega mesta leta 2005 ne moremo več naprej, vsaj z avtomobilom ne leta 2005 so namreč v Gapu celotno mestno središče razglasili za območje brez avtomobila, da bi tako razbremenili promet. Mestna uprava spodbuja domačine in obiskovalce, da v ožjem mestnem okolju opuščajo vožnjo z osebnim avtomobilom, z ugodnostmi in ne s prepovedmi, saj jim za storitve lokalne avtobusne mreže ni treba nič plačati. Gap je tako postal prvo francosko mesto z brezplačnim javnim potniškim prometom. Na območju mesta vozi 22 avtobusov, mesto pa je pri zunanjih izvajalcih najelo še 16 avtobusov za prevoz šolskih otrok. Brezplačni parkirni prostori so urejeni na obrobju mesta, od tam pa v mesto vsako uro vozi avtobus na dveh novih avtobusnih progah. V Gapu so uvedli tudi hitro linijo. „Težava je bila v tem, da s prihodki od prodanih vozovnic nismo pokrili stroškov prodaje, saj je bila vožnja z avtobusom za šolarje in starejše brezplačna že pred uvedbo zdajšnjega sistema,“ pojasnjuje Martine Marlois, ki je v občinski upravi odgovorna za okolje. Iz tega razloga, pa tudi zato, da bi prebivalci imeli na voljo cenovno ugodno alternativo, ki bo nadomestila vožnjo z osebnim avtomobilom, so plačevanje vozovnic ukinili za vse. Mesto je organiziralo informativne kampanje, v okviru katerih je meščane ozaveščalo o trajnostni mobilnosti, za voznike avtobusov pa delavnice o podnebju prijaznem načinu vožnje. Martine Marlois je prepričana, da so vsi ti ukrepi pripomogli k izboljšanju prometnih razmer v mestu in pozitivno vplivali na njegov razvoj. „Meščani, ki so se zaradi prometne preobremenjenosti nekdanj izogibali središču mesta, se zdaj tja pripe-

Brezplačni avtobus v Gapu vozi v smislu načel in z logotipom Alpske konvencije.

ljejo z avtobusom. To ohranja mestno središče pri življenju in podpira majhne trgovce.“ Odkar v Gapu izvajajo novo pobudo, se je število avtobusnih potnikov povečalo za 20 do 25 odstotkov.

BONUS ZA ENERGIJSKO PRENOVO

Z avtobusa presedemo na kolo in nadaljujemo vožnjo proti severni Italiji v Bolzano, alpsko mesto leta 2009. Po podatkih iz zadnjega popisa prebivalstva je Bolzano od vseh srednjevelikih italijanskih mest tisto, ki se pohvali z največjim deležem kolesarjev. V Bolzanu zmanjšujejo izpuste CO₂ z ureditvijo 50 kilometrov dolge kolesarske mreže, pa tudi s premišljeno gradnjo in prenovo stavbnega fonda. Direktor bolzanske občinske uprave Helmuth Moroder je prepričan, da je ključ do podnebju prijaznega mesta, ki svojim prebivalcem omogoča kakovostno življenje, tudi v strnjeni zazidavi. „Na ta način bo lahko mesto, da bi zadostilo povpraševanju po stanovanjih, uspešno odpravilo težave, ki so nastale zaradi pomanjkanja površin in pozidave pokrajine.“ Mesto je torej naklonjeno prenovi in širitvi obstoječega fonda, ne pa gradnji novih stavb. Podnebju prijazna gradnja in prenova stavb v javnem sektorju je tema ene od direktiv Evropske unije. Do leta 2018 morajo namreč vse javne stavbe postati tako imenovane skorajničenergijske stavbe, pri čemer se bodo potrebe po energiji pokrivala predvsem z obnovljivimi viri energije. Da bi k energijsko učinkoviti prenovi spodbudili tudi prebivalce, so v Bolzanu pridobitev posebne ugodnosti („kubaturni bonus“, ki ga dežela podari izvajalcem energijske sanacije stavb, zgrajenih pred letom 2005) vezali na izpolnjeva-

Sonthofenski dijaki so veliko pridobili s celovito energijsko prenovo gimnazijske stavbe.

Fotografija str. 20 levo: Alain Girodon; str. 20 desno: Gimnazija Sonthofen; str. 21: Othmar Seehauser

Spodbujanje varstva podnebja: v Bolzanu lahko gradijo višje tisti, ki se lotijo prenove starih stavb.

nje določenega pogoja, tj. izpolnjevanje zahteve po manjši porabi energije. V praksi to pomeni, da je tistemu, ki se je odločil za prenovno, dovoljeno objekt povišati za eno nadstropje, seveda če je bil ta energijsko prenovljen. „Namen bonusa je spodbuditi ljudi, da se odločijo za učinkovite energijske prenove, vlagateljem pa omogočiti, da z oddajanjem pridobljenega nadstropja v najem financirajo prenovno,“ pojasnjuje Moroder.

KREPITI ZAVEST O ENERGIJSKI UČINKOVITOSTI

Naše potovanje se nadaljuje proti severu v Allgäuske Alpe, kjer leži Sonthofen, alpsko mesto leta 2005. Nemško mesto je ravno prav majhno, da ga lahko prepešamo po dolgem in počez. V Sonthofnu razumejo varstvo podnebja kot nekaj, kar med seboj povezuje različne generacije. „Prebivalstvo postaja vedno starejše, ljudje ostajajo aktivni, vedno bolj so tudi okoljsko ozaveščeni,“ pravi Hubert Buhl, župan mesta in predsednik društva Alpsko mesto leta. „Zato moramo poskrbeti za infrastrukturo, ki bo ustrezala zahtevam prihodnjega razvoja, denimo tako, da širimo mrežo električnih koles.“ V mestu so že zaključili dva pomembna in obenem zgledna projekta, ki sta veliko koristi prinesla predvsem sonthofenskim otrokom in mladostnikom: energijska sanacija gimnazijske stavbe je končana, uspešno pa so uvedli tudi tako imenovano e-vozniško dovoljenje (več o tem gl. Alpenaodru, št. 97, str. 20).

Zaradi celovite prenove šolskega objekta so se skupne potrebe po energiji zmanjšale za 90 odstotkov, emisije CO₂ pa za okoli 83 odstotkov. Gimnazija, grajena v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, je bila pred prenovo brez primerne toplotne izolacije ovoja stavbe, imela je netesno fasado, poraba energije je bila visoka, uporabniki stavbe pa so imeli težave zaradi škodljivih snovi. Projekt, s kate-

rim so uvedli e-vozniško dovoljenje, pa je bil namenjen osem- do desetletnim osnovnošolskim učencem, ki so se naučili, kako sta povezana poraba energije in varstvo podnebja, ter izvedeli marsikaj zanimivega o obnovljivih virih energije. Z obema projektoma je Sonthofnu uspelo narediti nov, pomemben korak na poti proti učinkovitemu izvajanju varstva podnebja – tako vlagatelji kot porabniki energije jutrišnjega dne so namreč mladi. ▲

Eva Schwenbacher

CIPRA International

ALPSKA MESTA LETA

Ne le v Gap, Bolzano in Sonthofen, potovali bi lahko še v preostalih 12 mest v sedmih alpskih državah, ki so prav tako člani društva Alpsko mesto leta in nosilci istoimenskega naziva. Vseh 15 članov društva se zavzema za izmenjavo znanja in izkušenj in si prizadeva za urbani trajnostni razvoj. Vizija in poslanstvo je pri tem Alpska konvencija. Alpsko mesto leta je naziv, ki se na predlog mednarodne žirije vsako leto podeli enemu od alpskih mest. Za sekretariat društva skrbi CIPRA International, ki med seboj povezuje mesta in posreduje informacije za posamezne države. Nevladna organizacija, ki deluje na celotnem območju Alp, poleg tega vsem alpskim mestom, ki jim je bil podeljen zvaneči naziv, omogoča, da uporabljajo njeno strokovno znanje, izkušnje ter stike.

www.alpskomesto.org

Omrežje občin spodbuja naravne življenjske prostore

Raznolikost narave pozitivno vpliva na kakovost življenja prebivalcev in lahko zato zagotavlja in izboljšuje socialno kohezijo v skupnosti. V tem smislu podpira dynAlp-nature, novi program Omrežja občin „Povezanost v Alpah“, izvajanje tistih čezmejnih projektov, ki spodbujajo spoštljiv odnos ljudi do njihovega naravnega okolja. Prizadevne občine bodo svoje ideje lahko v okviru novega programa uresničevale prek meja domače regije ali države, tako da bodo na primer vzpostavljale povezave med naravnimi življenjskimi prostori ali pa ohranjale in spodbujale biotsko raznovrstnost. Namen programa dynAlp-nature pa je tudi povezovati ljudi iz različnih alpskih držav in omogočiti izmenjavo izkušenj na območju Alp. Na področju varstva narave se bodo izvajali štirje mednarodni projekti sodelovanja.

www.povezanostvalpah.org

Alpska konvencija vse bližje mladim

Letos so bili na 53. sejo Stalnega odbora Alpske konvencije, ki je potekala v Cortini/I, povabljeni tudi predstavniki mlade generacije. Pobuda italijanskega predsedstva, poimenovali so jo New Generations for the Alps, je tako omogočila udeležbo šestnajstim mladostnikom. Med njimi so bili tudi predstavniki Mladinskega parlamenta Alpske konvencije, ki je bil ustanovljen leta 2006 in ga finančno podpira avstrijsko Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo ter okolje in gospodarjenje z vodo. Mladi, ki so jih izbrali delegati, pa na seji

Začel se je projekt GreenAlps

Prepričani v prihodnji zeleni razvoj alpskega območja, bodo septembra 2013 partnerji iz različnih držav začeli izvajati projekt GreenAlps. Z njim želijo ustvariti okvirne pogoje za evropsko okoljsko politiko, ki bo varovala biotsko raznovrstnost v Alpah. Izhodišče za to bodo rezultati obstoječih projektov, ki se izvajajo na področju ekološkega povezovanja in trajnostne rabe naravnih virov. Osem projektnih partnerjev bo ključne akterje seznanilo z novimi možnostmi za trajnostno načrtovanje pokrajine, med njimi tudi za proizvodnjo obnovljivih virov energije. Da pa bi preverili uporabnost predlaganih strategij v praksi, bo o le-teh najprej potekala razprava v pilotnih regijah, in sicer v Triglavskem narodnem parku/SI, Apneniških Alpah, vključno z Gesäuse/A, Naravnem parku Julijske Predalpe/I in Renski dolini/A. Vodilni partner projekta je Mreža zavarovanih območij v Alpah (Alparc). Eden od partnerjev je tudi CIPRA, ki bo skrbela za komunikacijo in vključitev Renske doline v projekt. Izvajanje projekta sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj v okviru programa Območje Alp.

MountEE – pozor, snemamo!

Pred kamero stoji švedska dopisnica Malin Sedeborn, oblečena v zimski plašč z leopardjim vzorcem. V ozadju se vidi Egnelska Huset, nova poslovna stavba, zgrajena v skladu s trajnostnimi standardi metode LCC, tj. ocene stroškov celotnega življenjskega kroga stavbe. Novinarka s svojim pametnim telefonom posname še zunanost hiše, preden vstopi vanjo, in pusti, da ji tehnična sodelavka pojasni vse prednosti zapletene, a dolgoročno zelo premišljene gradnje. Film „Gradimo prihodnost. O odgovornem delovanju evropskih gorskih občin« prikazuje poleg omenjene stavbe iz švedske pokrajine Dalarna še nekatere druge primere dobre prakse iz Alp in Pirenejev, obenem pa v njem spregovorijo posamezniki, ki so s svojimi prizadevanji pripomogli k uspešni izvedbi projekta. Film osvetli tudi rezultate projekta MountEE. Projekt MountEE želi občinam v gorskih regijah zagotoviti podporo pri gradnji in prenovi javnih stavb in jih javnosti predstaviti kot vodilne na tem področju. CIPRA ima pri projektu vlogo vodilnega partnerja in je kot ena od sedmih projektnih partnerjev odgovorna za komunikacijo. Izvajanje projekta MountEE sta finančno podprli Evropska unija v okviru programa Inteligentna energija Evropa (IEE) in fundacija ICF.

www.mountee.eu (en)

V okviru projekta MountEE so projektni partnerji s pomočjo strokovnjakov posneli tudi film.

Alpska konvencija – podlaga za makroregijo

V Evropi prihaja do sprememb – države, dežele in regije so pred novimi izzivi. Mnogi udeleženci tega procesa vidijo prihodnost Evrope v čezmejnem povezovanju in reševanju vprašanj evropske prihodnosti v obliki makroregionalne strukture. Poleg Strategije EU za regijo Baltskega morja (2009) in Strategije EU za Podonavje (2011) se postavlja vprašanje izdelave tovrstnega koncepta tudi za Alpe. CIPRA je o tem že pripravila posebno stališče in v njem pojasnila, kako in pod kakšnimi pogoji bi lahko uspešno delovala alpska makroregija, obenem pa tudi izrazilo zahtevo, da postane podlaga za makroregionalno strategijo Alpska konvencija v smislu jasno opredeljenega, mednarodno priznanega in pravno veljavnega instrumenta, ter da se v razpravo o tem vprašanju kot enakopravne partnerice vključijo regije in organizacije, ki jih to zadeva. CIPRA Avstrija je v okviru projekta Alpen. Leben, katerega izvajanje financira avstrijsko Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, okolje ter gospodarjenje z vodami, pripravila priporočila za delovanje, katerih cilj je vključitev Alpske konvencije v makroregionalni proces. Poleg tega je bil oblikovan tudi model upravljanja (governance model), ki si prizadeva za učinkovito sodelovanje alpskega območja z regijami v njegovi okolici. Model naj bi pri sprejemanju odločitev uporabljali vsi vpleteni posamezniki, zainteresirani akterji, oblikovalci nacionalne in regionalne politike, kakor tudi strokovnjaki.

www.cipra.org/stalisca

Fotografija: str. 22 MountEE; str. 23 Beat Capeder

Nedavno na degustaciji vode

„Živijo, Klara, sem si kar mislil, da te bom srečal tukaj!“
„Seveda, Georg, pa saj veš, da take degustacije ne smem zamuditi. Sicer pa, si že poskusil tole tukaj? Moje novo odkritje!“
„Ne še, bom takoj nadoknadil. Hmm ... rahlo omledna, zlatorumene barve. Zelo neposreden pristop: širok, nekoliko bodikast okus, izrazite primarne arome, nevsiljiv amonijak.“
„Poskusi, Georg! Me prav zanima, kaj boš rekel.“
„V ustih deluje zadržano, nekoliko razpršeno, vendar pa ... krasno! Pookus z rahlo grenkobo, ostra pa vendar blaga kislost ... pristna avtorska voda, ni kaj: odporna in agresivna, prav nič mlada. Najmanj 17 točk. Kje pa si jo dobila?“
„Od možaka tam zadaj, ta je nova vzhajajoča zvezda na vodni sceni. Sem že kupila nekaj zabojev, on osebno mi jih je označil.“

„Moj favorit je tale tukaj. Me prav zanima, Klara, kakšno je tvoje mnenje.“
„Na oko jekleno sivkasto. Po vonju najprej septično, nato trohnočno, vonj po jušni zelenjavi ali po ... Zdaj vem: po česnu!“
„Točno, Klara, tega se pa ne bi spomnil!“
„V ustih polno, rahlo slano, kovinsko krvavo ... spominja na nek eksotičen terroir, kajne?“
„Točno. Prihaja iz Bangladeša. Bral sem, da tam riževa polja še vedno obdelujejo tradicionalno, z gnojem, in to daje podtalnici njeno izrazito aromo. Mislim, da si zasluži 18 točk.“

„Ti, Georg, kaj pa zadnji krik mode, alpska voda? Si že slišal zanjo?“
„Sem, ja, vsi govorijo o tem. Pridi, Klara, poskusiva jo. Vonjaš kaj?“
„Ne, nič. No, mogoče rahel odtенок zraka.“
„V ustih se mi tudi ne zdi nič posebnega. Če se zelo potrudim, zaznam rahlo mineralnost, sicer pa nič drugega.“
„Pustimo ji še nekaj časa, nekaj bo že na tem.“
„Pa še vodena je.“
„Ja, prav imaš. Ta alpska voda ima okus po vadozni vodi, kot kakšna sprana deževnica, brez značajna.“
„Jaz ji dam največ 12 točk.“
„Oh, kakšno razočaranje! Pridi, Georg, poskusiva raje vodo iz Aralskega jezera – dokler je ne zmanjka.“

Barbara Wülser

Barbara Wülser
predstavnica za odnose z javnostmi
CIPRA International

P.P.

LI-9494 Schaan

IZ NASLEDNJE ŠTEVILKE

ALPENAODRU ŠT. 99/2013

Nova solidarnost za Alpe

Globalizacija, medializacija, podnebne spremembe in več pravic do soodločanja za civilno družbo so le nekatere iztočnice za izzive, s katerimi se bodo Alpe soočale v naslednjih letih. Ali makroregionalna strategija, o kateri trenutno poteka razprava, lahko zagotavlja ustrezen okvir za prihodnje sodelovanje med ključnimi akterji na območju Alp? Je priložnost ali grožnja za alpske regije? Bo to oslabilo ali okrepilo položaj Alpske konvencije? V naslednji, tj. 99. številki revije Alpenaodru bomo iskali odgovore na ta vprašanja in snovali vizije, ki temeljijo na solidarnosti med vsemi udeleženci: med domačimi in priseljenimi alpskimi prebivalci, med vsemi generacijami v Alpah in okoliških regijah. **Naslednja številka bo izšla spomladi 2014.**

Fotografija: Heinz Heiss / Zeitenspiegel